

Wikipedie jako přítel učitele

Gabriela Boková¹

e-mail: gabriela.bokova@wikimedia.cz

¹ Wikimedia Česká republika, Praha

Klíčová slova

Wikipedie, digitální gramotnost, kritické myšlení

1 Proč učit s Wiki

Česká **Wikipedie** letos v květnu oslaví již patnáct let od svého vzniku. Aby byl obsah této největší online encyklopedie stále větší a také kvalitnější, věnuje se spolek **Wikimedia ČR** rozvoji vzdělávacích programů napříč různými cílovými skupinami. Wikipedii v současné době píší nejen zapálení wikipedisté, ale díky našim projektům jako **Studenti píší Wikipedii** [1] či **Senioři píší Wikipedii** [2] i mnozí další.

V roce 2011 jsme spustili projekt Studenti píší Wikipedii, kde vysokoškolští studenti místo psaní seminární práce učiteli do šuplíku zpracovávají encyklopedické heslo na Wikipedii. Jsou tedy motivováni smysluplností své práce a Wikipedie díky jejich aktivitě získává kvalitní obsah pro své čtenáře.

Někteří spolupracující učitelé v rámci zpětné vazby uvedli, že schopnosti studentů týkající se práce se zdroji a jejich následné citování v článku nejsou v některých případech dostačující. Učitelé základních a středních škol naráží při výuce na podobné problémy. Setkávají se s tím, že žáci nedokáží poznat kvalitu informací, při tvorbě referátů používají pouze jeden zdroj (většinou Wikipedii), někdy dokonce text bezmyšlenkovitě okopírují metodou Ctrl+C, Ctrl+V. Zkušenosti mají i s přistižením žáků pátrajících na mobilu pod lavicí po správných odpovědích během testu.

Pokud je tedy mezi učiteli takový, který Wikipedii nemá příliš v oblibě (či dokonce svým žákům Wikipedii zakazuje), na základě výše zmíněných situací mu to ani nemůžeme mít za zlé. I přesto si myslíme, že Wikipedie do výuky patří. Lepší než s ní bojovat, je využít její potenciál pro rozvoj znalostí a dovedností žáků tím, že je s ní naučíme správně pracovat a začneme tuto největší online encyklopedii vnímat jako svého přítele.

Abychom učitele inspirovali jak na to, vytvořili jsme projekt **Uč (s) Wiki**[3], jehož cílem je rozvoj digitální gramotnosti a kritického myšlení skrz Wikipedii.

2 Jak učit s Wiki

V rámci této části bychom vám rádi představili náměty na aktivity pro výuku. První z nich je detailně popsána a je možné s ní pracovat bez větší přípravy. Další aktivity jsou spíše náměty pro další činnosti, které můžete na míru přizpůsobit vašemu předmětu.

2.1 Jak (ne)pracovat s Wikipedií

Žáky rozdělte na 4-5 skupinek. Každé skupině dejte k dispozici jednu tištěnou encyklopedii (pokud máte k dispozici). Požádejte žáky, aby vymysleli co nejvíce výhod a nevýhod Wikipedie ve srovnání s tištěnou encyklopedií.

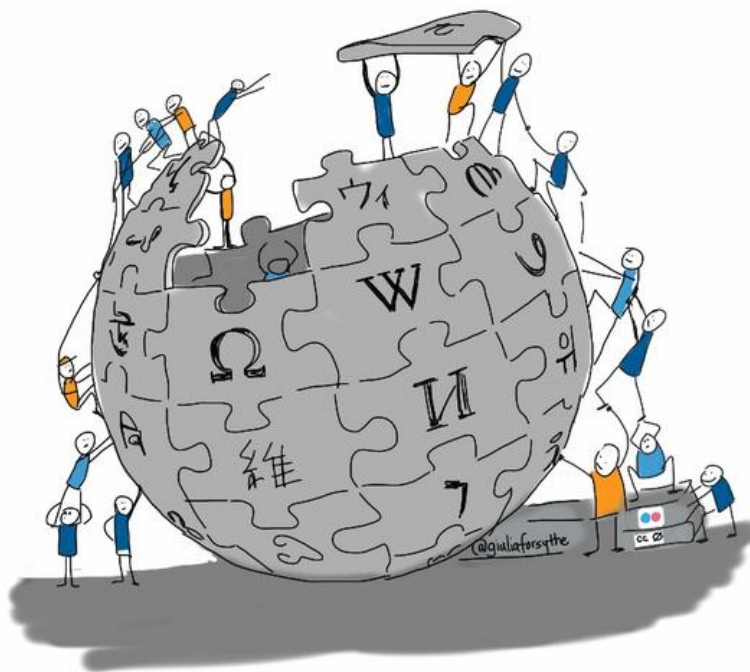
- Nechte jednotlivé skupinky odprezentovat, co vymysleli. Každá další prezentující skupinka přidává pouze to, co ještě nezaznělo.
- Průběh prezentací doplňujte otázkami týkajícími se výhod a nevýhod. např:
 - Víte, v kolika jazykových verzích Wikipedie existuje? (292)
 - Které jazykové verze Wikipedie jsou nejrozsáhlejší? (1. anglická, 2. cebuánská, 3. švédská, 4. německá, 5. nizozemská)
 - Kolik článků má anglická a česká Wikipedie? (anglická 5 349 636, česká 377 843) [4]
- Nakonec doplňte i vy výhody/nevýhody, které ještě nezazněly. Zde je náš doporučený výčet:

Výhody: online, zdarma, rozsáhlost, mnohojazyčnost, aktuálnost, srozumitelnost odborných témat (psáno laicky pro laiky), hypertext (= odkazy na související hesla v textu), fulltext (= vyhledávání v obsahu), součástí jsou fotografie, možnost okamžitě opravit chybu

Nevýhody: vandalismus, nepřesnosti, nevědomé chyby, psáno neodborníky

Po prezentacích rozeberte s žáky jednotlivé nevýhody a možnosti, jak by se s nimi dalo pracovat. Cílem aktivity je uvědomění, že je důležité se nad informacemi (a to nejen na Wikipedii, ale celkově na internetu) kriticky zamyslet. Seznamte žáky s alespoň základními kritérii pro posouzení kvality informace:

- **Aktuálnost** - ukažte žákům na libovolném článku záložku historie a vysvětlete jim, že je třeba se podívat, kdy naposledy byl článek aktualizován.
- **Ověřitelnost informace** - ukažte žákům v libovolném článku reference, nebo-li zdroje informací použité v daném článku. Vysvětlete, že je nutné tyto zdroje uvádět, jinak by došlo k porušení autorského práva.
- **Důvěryhodnost zdroje/autora** - vysvětlete žákům, že ne každý zdroj/autor je důvěryhodný (deník Blesk, TV Nova, blogy apod.) a je třeba mezi zdroji informací vybírat.

Wikipedie je kolektivní dílo a její obsah vytváří dobrovolníci z celého světa.

2.2 Rozvoj jazykových dovedností

Díky tomu, že má Wikipedie mnoho jazykových verzí, můžeme ji snadno využít i v rámci výuky jazyků. Je možné překládat články z české Wikipedie do různých jazykových verzí, či naopak. Pokud jazykové kompetence žáků nedosahují dostatečné úrovně pro překlad celého článku, můžeme zvolit jednodušší variantu.

Žáci si vyberou téma, které souvisí s probíranou látkou či je kulturně či jinak blízké jazyku. Např. si žák vybere tenistku Steffi Grafovou. Podívá se na německou Wikipedii, jak je zpracován její článek (procvičujeme porozumění textu v cizím jazyce). Dále se podívá na článek na české Wikipedii, který pravděpodobně nebude tak obsáhlý, jako článek na německé Wikipedii. Úkolem žáka je obohatit český článek o informaci a zdroj z článku německého. Zde tedy procvičujeme nejen práci se zdroji, citování a překlad, ale i práci s technologií MediaWiki, kdy žáci obohacují obsah české Wikipedie.

2.3 Kritické myšlení

Pro rozvoj kritického myšlení nabízí Wikipedie hned několik možností:

- Již zmíněnou **práci se zdroji** a ověřování informací.
- **Srovnávání stejného encyklopedického hesla na různých jazykových verzích Wikipedie.** Např. rozpad Československa na české a slovenské Wikipedii, zabrání Sudet na české a německé Wikipedii apod. Přestože se Wikipedie snaží o neutrální úhel pohledu, na jednotlivých člancích může být patrné odlišné vnímání dané problematiky.
- **Sledování vývoje hesla v historii článku.** Články na kontroverzní témata (např. marihuana, očkování) prošly zajímavým vývojem. Obsah Wikipedie je tzv. kolektivní dílo, tedy se na něm podílí více autorů. Každý z nich může mít na problematiku jiný úhel pohledu, v konečném znění by však článek měl být neutrální a seznamovat čtenáře se škálou názorů, nikoli prosazovat pouze jeden. Tato aktivita je vhodná jako výchozí bod pro navazující diskuzi.

2.4 Test s Wikipedií

Vytvořte pro žáky takový test, kde mohou pracovat (nejen) s Wikipedií. Důležité v tomto případě nebude vyhledání triviální informace (kdy byla založena Karlova Univerzita), ale porozumění a propojení několika informací najednou.

Poznámky

[1] studenti.wikimedia.cz

[2] seniori.wikimedia.cz

[3] [https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:U%C4%8D_\(s\)_Wiki](https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:U%C4%8D_(s)_Wiki)

[4] Údaje aktuální k 7. 4. 2017, aktuálnost informací doporučujeme před výukou ověřit na Wikipedii, kde jsou statistiky vedeny.